

RÓŻNICE DYMORFICZNE W BUDOWIE CIAŁA ORAZ W PRZEJAWACH SPRAWNOŚCI MOTORYCZNEJ 6 7 LETNICH DZIEWCZĄT I CHŁOPCÓW

ANNA KOŻANECKA, JULISZ MIGASIEWICZ
Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu

Celem pracy była próba wykazania różnic międzypłciowych w budowie ciała oraz w wybranych przejawach motoryczności między grupami dziewcząt i chłopców w wieku 6-7 lat.

Badania przeprowadzono dwukrotnie: w 1996 i 1997 roku. Zbadano 169 dziewcząt i 210 chłopców, uczęszczających do przedszkoli w Aleksandrowie Łódzkim. Dokonano pomiarów wysokości i masy ciała oraz zmierzono wyniki w biegu na 60 m, w biegu na 200 m, w rzucie piłeczką palantową, w skoku w dal z miejsca, rzucie piłką lekarską oburącz zza głowy i w biegu wahadłowym 4x5 m.

Opracowany statystycznie materiał poddano analizie, w wyniku której określono poziom zróżnicowania morfofunkcjonalnego badanych grup dziewcząt i chłopców.

ДЕМОРФІЧНА РІЗНИЦЯ В БУДОВІ ТІЛА І ПРОЯВАХ МОТОРИКИ 6-7 РІЧНИХ ДІВЧАТ І ХЛОПЦІВ

АННА КОЖАНЕЦЬКА, ЮЛІУШ МІГАСЕВИЧ

Вроцлавська Академія фізичного виховання (Польща)

ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ІГОР У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДОШКІЛЬНЯТ

АНАТОЛІЙ ВОЛЬЧИНСЬКИЙ

Волинський державний університет імені Лесі Українки

Дошкільний вік є найсприятливішим періодом для фізичного та психічного розвитку дитини. В цей період

зкладається фундамент особистості, утворюються та удосконалюються механізми оволодіння різноманітними видами людської діяльності. В перші шість років у дитини формується багато рухових навичок та відбувається комплексний розвиток фізичних якостей /сила, спритність, швидкість, гнучкість та ін./

Однак всебічний розвиток дошкільників у дитячому садку неможливий без досконалого знання кожним вихователем традицій нашого народу, національних засобів фізичної культури, рухливих ігор та забав. У змісті та назвах ігор відображені ті чи інші історичні події, особливості праці, соціальні та сімейно-побутові відносини, поведінка птахів та звірів.

Визначальною особливістю ігрової діяльності в українських іграх є поєднання дуже важливих факторів: з одного боку - діти залучаються до практичної діяльності, розвиваються фізично, звикають самостійно діяти; з другого - одержують моральне та естетичне задоволення від цієї діяльності, поглиблюють знання про оточуюче середовище. Все це сприяє вихованню всебічно розвинутої особистості. Таким чином, народна гра - один з колективних засобів виховання. Вона спрямована на всебічну фізичну підготовленість, удосконалення функцій організму, виховання морально-вольових якостей, а також сприяє розвитку творчих здібностей гравців.

Творчість - це специфічна людська діяльність, принципово нова, перебудовча. Під активністю особистості, розуміється здатність людини робити суспільно значимі зміни в суспільстві на основі засвоєння багатств матеріальної і духовної культури. Творча активність дошкільників передбачає внутрішнє прагнення до участі в ігровому процесі, пошук самостійних шляхів розв'язання різних проблем.

У практиці проведення народних ігор буває, що з окремих епізодів однієї гри виникає можливість для створення іншої і навпаки, проведення декількох різних за характером ігор може викликати нову думку, вдало об'єднати ігрові елементи, створивши самостійну і захоплюючу гру, побудовану на поєднанні декількох з них. Такі можливості вихователь повинен

використовувати для збагачення педагогічної практики шляхом добору корисних і цікавих народних ігор для розвитку творчої активності дошкільників.

Через ігрову діяльність дошкільники знайомляться з навколишнім середовищем, усвідомлюють своє ставлення до речей, людей, різних видів діяльності. Така діяльність допомагає їм задовольнити у жвавій і цікавій формі потребу в рухах, виробляти і вдосконалювати найцінніші якості характеру та волі, а також багато життєво необхідних умінь і навичок.

Серед засобів фізичного виховання народні ігри посідають особливе місце. Така гра - це сукупність різноманітних рухових дій, які зумовлюють поведінку гравців. Для вихователя - це важіль виховання, для дошкільників - це найбільш цікава діяльність емоційна, творча, а тому приємна. Народні ігри прості й різноманітні. Багато з них вміщують окремі елементи спортивних ігор і є доброю підготовкою до них.

У іграх можуть брати участь від 2 до 40 дітей дошкільного віку. Скільки б на вулицю чи двір не вийшло дітей, всі вони придатні затівати ігри. Це значить, що народні ігри, з якими дошкільники ознайомляться на заняттях з фізичної культури під час ранкового прийому, на прогулянках, можна перенести у двір, де діти нудьгують, не знаючи, чим зайнятися.

Необхідність створення педагогічних умов, що сприяють підвищенню рухової активності дітей на заняттях з фізичної культури обумовлена завданнями фізичного виховання. При організації роботи з фізичного виховання дітей дошкільного віку необхідно враховувати не тільки те, що рухи тіла, розвиток опорно-рухового апарату активізують мозок, підвищують його синтетичну діяльність, але й те, що емоції теж впливають на вищу нервову систему дитини, на її почуття. Цей вплив має позитивну або негативну сторону, в залежності від уміння вихователя організувати роботу з дітьми. Макаренко А.С. і Сухомлинський В.О. зазначили, що дитяча радість є могутнім стимулом формування естетичних, моральних та фізичних започаткувань становлення людини. «Я не боюся ще і ще раз говорити: турбота про здоров'я - це найважливіший труд

вихователя. Від життєдіяльності, бадьорості дітей залежить їх духовне життя, світогляд, розумовий розвиток, міцність знань, віра у їх сили» - підкреслював В.О.Сухомлинський.

Отже, різні організаційні форми фізичного виховання у дошкільних закладах повинні проводитись так, щоб вони максимально активізували дитину, підвищували її зацікавленість фізичними вправами, викликали позитивні емоції. За дослідженнями Г.П.Юрко фізіологічні зрушення, які відбуваються в організмі дитини, залежать не тільки від обсягу та інтенсивності м'язової діяльності, а від її емоційного стану. Позитивні емоції, які викликаються цікавими для дитини вправами та іграми підвищують їх працездатність та покращують якість виконання рухів. Таким чином, використання комплексу різноманітних засобів фізичного виховання, крім їх впливу на зміцнення здоров'я, покращання фізичного розвитку та ін., повинні приносити дітям задоволення.

Психолого-педагогічні дослідження /О.В.Запорожець, М.Ю.Кістяківська, Е.С.Вільчковський та ін./ підтверджують, що у дітей дошкільного віку є у наявності великі потенційні можливості, тому необхідно підходити до використання цих можливостей з великою обережністю і будувати педагогічний процес із врахуванням вікових закономірностей дитячого розвитку.

Питання про роль гри, ігрових прийомів, як діяльності і методу навчання, розкриті у роботах багатьох педагогів: О.П.Усової, Р.І.Жуковської, О.І.Корзакової, Д.В.Менджерницької, Р.С.Буре, Ш.О.Амонашвілі. Зокрема, О.П.Усова розглядала гру як засіб для вирішування певних завдань виховання дітей дошкільного віку, як форму виховання. «Гра стане могутнім виховним фактором, якщо у педагогічному процесі вона буде використовуватися для організації життя дітей дошкільного віку, а саме їх інтереси, запити, спілкування та інші будуть організовуватися і задовольнятися іграми й у формах гри» (174, с.15). За це ратує Л.В.Артемова, яка велике значення надає грі дошкільника, на її думку гра допоможе задовольнити дитячу допитливість, залучити її до активного пізнання навколишнього

світу. Головна особливість навчання у грі це те, що діти граються, не підозрюючи, що засвоюють певні знання.

Цінною, на наш погляд, є думка, висловлена О.М.Леонтєвим і О.В.Запорожцем про те, що у сфері рухів та у психічному розвитку дитини в цілому існують загальні закономірності. Формування окремих психічних процесів і дій проходить не ізольовано, а у процесі провідної діяльності. Таким чином, розвиток рухової сфери дошкільника відбувається у значній мірі в середині його ігрової діяльності».

Посилаючись на твердження психологічних досліджень, ми однозначно приходимо до висновку про значення використання гри, зокрема, як методу навчання дітей дошкільного віку руховим діям.

Загально прийнятним положенням є те, що у процесі фізичного виховання дітей дошкільного віку рухливій грі належить провідна роль. Як один із основних засобів і методів фізичного виховання, рухлива гра сприяє ефективному вирішенню оздоровчих та навчально-виховних завдань.

Як показало наше анкетування вихователів дитячих дошкільних закладів, більшість з них працюють за готовими розробками й чекають від науковців детальних методичних посібників, /описів правил ігор, дозування фізичної навантаження і т.д./ Але наявність такої методичної літератури різних напрямів дошкільної педагогіки гасить смак до вивчення наукових публікацій, не сприяє виявленню педагогічної творчості. І коли кожен крок з дітьми може відбуватися заздалегідь складеним планам кимось іншим, то немає потреби шукати щось своє.

Результати такого підходу до справи створюють одноманітність, починаючи від типових проектів дошкільних закладів до занять за єдиними штампами. А проте кожен регіон області мають свої неповторні історичні традиції свого народу, специфічну природу. Тому, на наш погляд, щоб відкрити шлях до творчості вихователів, методична література має окреслити головні шляхи розв'язання певної проблеми, які знайдені у процесі психолого-педагогічних експериментів і перевіре

практикою роботи дитячих садків. Інших шляхів розв'язання проблеми також не можна заперечувати.

Отже, в методичній літературі важливою є ідея, а не детально розписані шляхи її реалізації. До пошуків цих шляхів мають активно підключатися вихователі, які працюють з конкретними й такими різними дітьми. Саме тут широке поле діяльності для методичної служби області, району, дитячого садка.

Кожен вихователь має можливість самостійно добирати ігровий репертуар, доповнювати його оригінальним авторським матеріалом, що за змістом, формою і способом проведення відповідає бажанням дітей тієї чи іншої вікової групи, стимулює їхню життєдіяльність. При цьому слід уникати незрозумілих для теперішньої дітвори ігор, перенасичених регіональними діалектами, або ж тих, які в наших умовах втратили своє виховне значення.

Вивчаючи важливість використання традицій української народної фізичної культури в дошкільному віці, нами було проведено соціологічне дослідження, /анкетування та бесіди - інтерв'ю з вихователями/ з метою визначення особливостей застосування народних рухливих ігор в системі фізичного виховання старших дошкільників.

Загальний репертуар народних рухливих ігор, які використовуються в різноманітних організаційних формах занять з фізичного виховання, налічує біля 150 ігор. Проте, це не свідчить, як може здатися на перший погляд, про достатньо широкі знання вихователями репертуару українських народних рухливих ігор та їх ефективних використання у навчально-виховному процесі.

Формуванню почуття ритму у дітей, на думку основної маси респондентів сприяють ігри із словесним та пісенним супроводом. Всього респондентами запропоновано 30 народних ігор, з них 10 з умовно «цілеспрямованим» впливом на розвиток почуття ритму. Це такі, як «Чув дзвін», «Совонька», «Рибалки», «Розлилися води», «Кривий танець», «З купки на купку», «Залізний ключ», «Дрібу-дрібущечки», «Ходить гарбуз» та ін.

Для розвитку у дітей мови, уваги, мислення респондентам запропоновано 40 народних рухливих ігор. З них 20 ігор умовно «цілеспрямованим» впливом: «А продай, бабусю, бичка», «Бездомна лисиця», «Женчик-горенчик», «Смачне - не смачне», «Оса», «Царівна», «У річку гоп», «Що почув», «Хустинка».

Позитивно впливають на засвоєння національних звичаїв і традицій такі народні ігри: «Подоляночка», «А ми просо сіяли», «Ой ягіл-ягілочка».

Слід зазначити, що, згідно відповідей респондентів, ігри «Подоляночка», «А ми просо сіяли» найчастіше використовується переважною більшістю вихователів у заняттях із дітьми різних вікових груп.

Біля 19% респондентів не спроможні назвати українські народні рухливі ігри, які б, на їх думку, сприяли розвитку фізичних якостей рухових вмінь та навичок, почуття ритму мови, уваги, мислення у дітей, їх моральному та естетичному вихованню, засвоєнню національних звичаїв і традицій. 76% респондентів вказувало від 3-х до 8-ми рухливих ігор, які, на їх думку, сприяють розвитку тих чи інших рухових функцій. І лише 12% опитуваних могли запропонувати близько 10-ти народних рухливих ігор для розвитку різноманітних функцій у дітей.

Згідно результатів опитування, репертуар народних рухливих ігор, у які діти грають на дозвіллі самостійно, як правило, практично не відрізняється від того, що використовує вихователь під час організованих форм занять.

Арсенал науково-методичного забезпечення респондентів питань використання українських народних рухливих ігор налічує неповний десяток збірок народних ігор та методичних посібників. Серед них найбільш відомі добірки ігор «Весняночка», за редакцією В.Верховинця, «Горохова скриня» упорядник В.Пепа. Ряд методичних розробок, які надруковано в збірниках, та періодичне видання «Дошкільне виховання» тощо.

Психолого-педагогічний та дидактичний аналіз ігор названих виданнях, як правило, відсутній. Автори у більшості випадків обмежуються описом констатуючого характеру

відображаючи особливості українських народних ігор у різноваріативних назвах та сюжетних описах.

Незважаючи на мізерне науково-методичне забезпечення з питань використання народних ігор у дошкільному фізичному вихованні біля 50% опитуваних вважають достатнім рівень своїх знань про методичні особливості використання українських народних ігор у навчально-виховному процесі. Все це може свідчити про недооцінку вихователями педагогічної значимості народних рухливих ігор та інертність у системі підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, де це питання не розкривається.

У зв'язку з цим, заслуговують на увагу пропозиції окремих респондентів про необхідність функціонування методичних об'єднань для вихователів дитячих дошкільних закладів за метою обміну досвідом з питань використання народних ігор у навчально-виховному процесі та вдосконалення відповідних розділів програми для дошкільних закладів.

Таким чином, результати узагальнення досвіду дошкільних закладів ще раз підтверджують тезу про те, що проблему впровадження українських народних ігор та інших засобів народної фізичної культури у практику фізичного виховання необхідно вирішувати на рівні педагогічної систематизації національних рухливих ігор та наукового обґрунтування методики їх проведення.

USAGE OF FOLK UKRAINIAN GAMES IN PHYSICAL EDUCATION OF CHILDREN UNDER SCHOOL AGE.

ANATOLIY VOLCHUNSKIY

The subject matter of this work is methods of usage of folk ukrainian games in the process of physical education of children under school age. Classification, methodology and organisation of games is worked out in this work.